

Mål C-299/22**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

Den 4 maj 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Högsta domstolen i Litauen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

Den 4 maj 2022

Klagande:

M. D.

Motpart:

”Tez Tour” UAB

Ytterligare deltagare i rättegången:

”Fridmis” UAB

Saken i målet vid den nationella domstolen

Tvist om uppsägning av ett avtal om turist- och rekreationstjänster och om återbetalning av medel som erlagts för en paketresa.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av artikel 12.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG; artikel 267 tredje stycket i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Tolkningsfrågor

1. Krävs det att myndigheterna i avrese- och/eller ankomststaten har utfärdat en officiell varning om att avstå från onödigt resande och/eller att destinationslandet (och eventuellt även avreselandet) har klassificerats som ett riskområde, för att oundvikliga och extraordinära omständigheter ska anses föreligga på resmålet eller i dess omedelbara närhet, i den mening som avses i artikel 12.2 första meningen i direktiv (EU) 2015/2302?

2. Ska – vid bedömningen av huruvida det föreligger oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet vid tidpunkten för uppsägning av ett paketreseavtal och huruvida dessa omständigheter väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan – i) hänsyn endast tas till objektiva omständigheter, det vill säga avses med väsentlig påverkan på fullgörandet av paketresan endast objektiv omöjlighet och ska detta uttryck tolkas så, att det enbart omfattar fall där det blir både fysiskt och juridiskt omöjligt att fullgöra avtalet, eller omfattar det likväl även fall där fullgörandet av avtalet inte är omöjligt, men (såsom i detta fall på grund av den välgrundade oron för att bli smittad av covid-19) blir komplicerat och/eller ekonomiskt ineffektivt (vad gäller resenärernas säkerhet, faran för deras liv och/eller hälsa, möjligheten att uppnå målen med semesterresan); eller ii) är subjektiva faktorer relevanta, såsom att resan ska företas tillsammans med barn under 14 år eller att resenären tillhör en högre riskgrupp på grund av sin ålder eller sitt hälsotillstånd och så vidare? Har resenären rätt att säga upp paketreseavtalet om resan till och från resmålet till följd av pandemin och därmed sammanhängande omständigheter enligt en genomsnittlig resenärs uppfattning blir riskfylld, skapar olägenheter för resenären eller föranleder en välgrundad oro för hälsan eller för att smittas av ett farligt virus?

3. Har det betydelse att de omständigheter som resenären åberopar redan hade uppkommit eller i vart fall redan kunde förutses/var sannolika när resan bokades vad gäller frågan om rätten att säga upp avtalet utan att betala någon uppsägningsavgift (exempelvis när en sådan rätt inte medges, när strängare kriterier tillämpas vid bedömningen av den negativa påverkan på fullgörandet av paketresan och så vidare)? Ska det vid tillämpningen av kriteriet rimlig förutsebarhet i samband med pandemin beaktas, att även om WHO redan vid tidpunkten för paketreseavtalets ingående hade offentliggjort information om virusets spridning, så var pandemins förlopp och konsekvenser ändå svåra att förutse, att det inte fanns några tydliga sätt att hantera och kontrollera smittan eller tillräcklig information om själva smittan, och att det var uppenbart att smittspridningen hade ökat från det att resan bokades till dess att den sades upp?

4. Ska – vid bedömningen av huruvida det föreligger oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet vid tidpunkten för uppsägningen av ett paketreseavtal och huruvida dessa omständigheter väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan – begreppet ”på resmålet eller i dess omedelbara närhet” anses omfatta endast ankomststaten eller,

med hänsyn till arten av den oundvikliga och extraordinära omständigheten, nämligen ett smittsamt virus, även inbegripa avresestaten samt platser som har samband med ut- och hemresan (transferplatser, vissa transportmedel och så vidare)?

Anförda unionsbestämmelser och anförd praxis från EU-domstolen

Artikel 38 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

Artikel 169 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Skäl 31, artikel 3.12 och artikel 12.2 i direktiv 2015/2302.

Dom av den 20 oktober 2011 i mål C-396/09, Interedil, punkt 42, och dom av den 23 mars 2021 i mål C-28/20, Airhelp, punkterna 42, 44 och 45.

Anförda nationella bestämmelser

Artikel 6.212 första stycket [ledet] ("Force majeure") och artikel 6.750 fjärde stycket tredje ledet ("Turistens rätt att säga upp och frånträda ett paketreseavtal") i Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Republiken Litauens civillag) (nedan kallad civillagen).

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den 10 februari 2020 ingick klaganden (kärande i första instans) och motparten (svarande i första instans) i kassationsmålet ett avtal om en paketresa (nedan kallat avtalet). Enligt avtalet åtog sig motparten att tillhandahålla klaganden och hans familj en fritidsresa till Förenade Arabemiraten från den 1 mars 2020 till den 8 mars 2020 och att tillhandahålla följande tjänster: flygresor på sträckan Vilnius-Dubai respektive Dubai-Vilnius, inkvartering i sju nätter på ett femstjärnigt hotell inklusive förplägnad, transfer från flygplatsen till hotellet och från hotellet på flygplatsen samt tjänster som tillhandahålls av en företrädare för researrangören. För dessa tjänster betalade klaganden 4 834 euro till motparten.
- 2 Den 27 februari 2020 framställde klaganden en begäran till motparten om att avtalet skulle sägas upp och bad att få använda det erlagda beloppet till en annan resa när risken för covid-19 hade minskat. Motparten vägrade att bifalla denna begäran.
- 3 Klaganden väckte talan vid domstol och yrkade att domstolen skulle fastställa att avtalet hade sagts upp på grundval av paragraf 2.1.2.3 däri – det vill säga på grund av uppkomsten av *force majeure* på resmålet eller i dess omedelbara närhet, vilket kunde göra det omöjligt att genomföra resan eller att transportera turister till resmålet – och tillerkänna honom det belopp som erlagts enligt avtalet.

Parternas huvudargument

- 4 Klaganden har anfört att den information som offentliggjordes i februari 2020 av officiella myndigheter såväl som media om det globala utbrottet av covid-19 utgjorde tillräckliga skäl för att ifrågasätta om det var säkert att resa och, mer allmänt, om resan var genomförbar. Han har gjort gällande att omständigheterna (ett ökande antal fall av covid-19 på global nivå, flygrestriktioner, officiella rekommendationer om att avstå från resor till andra stater och så vidare) ska betraktas som *oundvikliga och extraordinära* och utgöra rättslig grund för att utöva den rätt som föreskrivs i artikel 6.750(4)(3) [6.750(3)] i civillagen respektive artikel 12.2 i direktiv 2015/2302 att säga upp paketreseavtalet på grund av *force majeure* (*oundvikliga och extraordinära* omständigheter) utan att drabbas av förlust. Enligt klaganden ska *force majeure* enligt artikel 6.750(4)(3) i civillagen inte förstås som omständigheter som gör det helt omöjligt att genomföra en resa, utan som *oundvikliga och extraordinära* omständigheter som väsentligen kan påverka fullgörandet av avtalet eller transporten av passagerare till resmålet. Det faktum att det är omöjligt att fullgöra resan bör tolkas inte enbart som en oförmåga att tillhandahålla tjänsterna på resmålet utan också som en oförmåga att garantera en säker resa utan olägenheter eller risker för turisten.
- 5 Motparten har anfört att med hänsyn till definitionen av *oundvikliga och extraordinära* omständigheter i direktiv 2015/2302 och omständigheterna i detta specifika fall kunde spridningen av covid-19-viruset betraktas som en omständighet utom kontroll, men inte som vare sig ett utbrott eller en omständighet som gjorde det omöjligt att nå resmålet på ett säkert sätt. Motparten har gjort gällande att direktiv 2015/2302 inte enbart lägger tonvikten vid betydande påverkan på fullgörandet av resan, utan även på den omständigheten att det inte är möjligt att garantera en säker resa till resmålet, vilket innebär att omständigheter som utgör *force majeure* enligt artikel 6.750(4)(3) i civillagen kan tolkas och styrkas som *force majeure* [i den mening som avses i artikel 6.212 i civillagen].
- 6 Domstolen i första instans och appellationsdomstolen som prövade målet intog ståndpunkten att det framgick av handlingarna i målet (klaganden beslöt att köpa resan efter det att information om att vidta säkerhetsåtgärder hade offentliggjorts, han måste själv bedöma huruvida det skulle vara möjligt att resa, situationen med avseende på den risk som resan innebar hade inte förändrats under tiden från det att resan köptes till dess att beslutet att frånträda avtalet fattades) att det saknades grund för att beteckna de omständigheter som klaganden hade åberopat som *force majeure* (*oundvikliga och extraordinära* omständigheter) som gjorde det omöjligt att fullgöra avtalet. Dessa domstolar ansåg att klagandens beslut att säga upp avtalet betingades av egen vilja (subjektiv aspekt) och inte av ett faktiskt hot som objektivt existerade vid tidpunkten för uppsägningen. De konstaterade att avtalet kanske hade sagts upp på grund av välgrundad oro och osäkerhet beträffande spridningen av covid-19-pandemin, men att klaganden inte hade styrkt att det var vid tidpunkten för uppsägningen av avtalet (den 27 februari 2020) och inte senare

som det fanns objektiva snarare än subjektiva skäl till att det inte var möjligt att fullgöra avtalet under den aktuella perioden (från den 1 till den 8 mars 2020).

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 7 Den hänskjutande domstolen vill i synnerhet få klarhet i huruvida resenären till stöd för sin talan kan åberopa *oundvikliga och extraordinära* omständigheter som grund för uppsägning av paketreseavtalet utan förlust för resenären, eftersom svaret på denna fråga avgör vilken av avtalsparterna som kommer att drabbas av de negativa rättsverkningarna av att avtalet frånträds. Den hänskjutande domstolen konstaterar att begreppet *oundvikliga och extraordinära* omständigheter i direktiv 2015/2302 är autonomt, att det ännu inte har tolkats i EU-domstolens praxis och även att EU-domstolen ännu inte har slagit fast vilka kriterier som ska tillämpas för att avgöra huruvida omständigheter är *oundvikliga och extraordinära*, i den mening som avses i artikel 12.2 i direktiv 2015/2302, i händelse av en global pandemi.
- 8 Den hänskjutande domstolen påpekar att definitionen av *oundvikliga och extraordinära* omständigheter i direktiv 2015/2302 har införlivats i nationell rätt i artikel 6.750(4)(3) i civillagen med användning av definitionen *force majeure*. Domstolen i första instans och appellationsdomstolen grundade sig på det allmänna begreppet *force majeure* i artikel 6.212(1) i civillagen och på de kvalificerande kännetecken för omständigheter som utgör *force majeure* som formulerats i de nationella domstolarnas praxis. De ansåg således att begreppet *force majeure* i nationell rätt var synonymt med begreppet *oundvikliga och extraordinära* omständigheter i unionsrätten.
- 9 Enligt den hänskjutande domstolen är emellertid begreppet *oundvikliga och extraordinära* omständigheter vidare än begreppet *force majeure*. För det första får resenärens möjlighet att försvara sig inte begränsas alltför mycket med hänsyn till att principen om skyddet för resenärens rättigheter ska ges prioritet. För det andra har EU-domstolen redan, vid tolkningen av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004, konstaterat att begreppet *extraordinära* omständigheter ska tolkas så, att det inte endast omfattar externa händelser, utan även interna händelser i ett företags verksamhet, såsom strejker (dom av den 23 mars 2021 i mål C-28/20, Airhelp, punkterna 42, 44 och 45). Den hänskjutande domstolen anser att begreppet *oundvikliga och extraordinära* omständigheter analogt inte enbart omfattar fall där det är objektivt omöjligt (antingen fysiskt eller juridiskt) att fullgöra avtalet, utan även fall där det fullgörandet av avtalet är teoretiskt möjligt, men i praktiken komplicerat och/eller ekonomiskt ineffektivt (vad gäller resenärens säkerhet, risken för dennes liv och/eller hälsa, möjligheten att uppnå målen med semesterresan) eller där resenären går miste om den njutning som semestern skulle ge. Den hänskjutande domstolen tillägger att rekommendationer (varningar) från myndigheter (såsom utrikesministeriet) om att avstå från resande

kan anses förutsätta att det föreligger *extraordinära* omständigheter som väsentligen påverkar fullgörandet av paketreseavtalet.

- 10 Den hänskjutande domstolen anser att denna väsentliga påverkan principiellt bör fastställas på grundval av vad en rimligt välinformerad och rimligt uppmärksam och omdömesgill genomsnittlig resenär skulle komma fram till vid en förhandsbedömning av om det går att fullgöra avtalet. Det är därför viktigt att beakta vilka faktiska uppgifter som resenären har tillgång till, tillsammans med offentligt tillgänglig information som talar för att *oundvikliga och extraordinära* omständigheter, och därav följande verkningar, sannolikt kommer att uppstå, varvid det är föga troligt att situationen förbättras när en farlig situation väl har uppstått.
- 11 För det fall att *oundvikliga och extraordinära* omständigheter, i den mening som avses i artikel 12.2 första meningen i direktiv 2015/2302, ska anses ha förelegat vid tidpunkten för resan, önskar den hänskjutande domstolen även få klarhet i frågan huruvida rätten att säga upp avtalet utan att betala någon uppsägningsavgift kan anses gälla oavsett om förekomsten av sådana omständigheter kunde ha förutsetts vid tidpunkten för avtalets ingående eller inte. Den hänskjutande domstolen är inte klar över huruvida det vid tillämpningen av kriteriet rimlig förutsebarhet ska beaktas att det lades särskild tonvikt vid de särskilt stora riskerna med covid-19-viruset för människors liv och hälsa på grund av den synnerligen snabba ökningen av antalet bekräftade sjukdomsfall i början av år 2020 och bristen på tillförlitliga vetenskapliga uppgifter, att det inte fanns några tydliga sätt att hantera och kontrollera smittan, att pandemins förlopp och följder var svåra att förutsäga, och att antalet sjukdomsfall ökade tydligt från det att resan bokades till dess att avtalet frånträdde.
- 12 Samtidigt är den hänskjutande domstolen inte klar över begreppet ”på resmålet eller i dess omedelbara närhet” i direktiv 2015/2302. Enligt dess uppfattning är resenärens rätt att säga upp ett avtal på grundval av artikel 12.2 i direktiv 2015/2302 knuten till förekomsten av *oundvikliga och extraordinära* omständigheter på ”resmålet” eller i ”dess omedelbara närhet”. Bedömningen av om det föreligger sådana omständigheter när ett avtal sägs upp på grund av pandemin bör därför inte enbart knytas till det slutdestinationen, det vill säga ankomststaten. Den hänskjutande domstolen anser att det även bör föreligga en rätt att säga upp ett paketreseavtal om resan till och från resmålet till följd av pandemin och därmed sammanhängande omständigheter enligt en genomsnittlig resenärs uppfattning blir riskfylld, skapar olägenheter eller föranleder en välgrundad oro för hälsan eller för att smittas med ett farligt virus.